

ПРЕС БЮЛЕТИН на Центъра на ЕС по наркотиците

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2007: ОСНОВНИ МОМЕНТИ

Положителните послания от доклада на ЕС за наркотиците са помрачени от високите нива на смъртност, свързана с употребата на наркотици и нарастването на употребата на кокаин

(22.11.2007 г., ЛИСАБОН **ЗАБРАНА 10Н00 СЕТ**) След повече от десет годишен период на нарастване на употребата на наркотици Европа може би навлиза в по-стабилна фаза, съобщава **EMCDDA, Агенцията на ЕС за наркотиците**. Налице са не само признаци за това, че употребата на хероин и инжектирането на наркотици са по-рядко срещани, но новите данни сочат, че нивата на употреба на канабис вероятно се стабилизират след период на устойчиво нарастване. Въпреки това позитивните послания са помрачени от високите нива на смъртност, свързана с употребата на наркотици, и нарастването на употребата на кокаин. Тези коментари се появяват днес, когато Агенцията представя в Брюксел своя *Годишен доклад 2007: състояние на проблема с наркотиците в Европа*.

- **Канабис:** Стабилизиране на употребата и признаци за спадане на популярността сред младежите. Но и интензивна употреба на канабис, предизвикваща загриженост за здравето — около 3 милиона души вероятно го използват ежедневно или почти ежедневно.
- **Кокаин:** Според оценките употребата продължава да нараства. Около 4,5 милиона европейци са употребявали наркотика през последната година. Рекордни залавяния на кокаин в Европа: 107 тона през 2005 г., над 45 % повече от количествата, конфискувани през 2004 г.
- **ХИВ:** Обща положителна оценка, но 3 500-те нови инфектирани сред инжекционните потребители на наркотици през 2005 г. подчертават необходимостта от продължаване на усилията. До 200 000 инжектиращи наркотици живеят с ХИВ. До 1 милион живеят с вируса на хепатит С, „скритата епидемия на Европа“.
- **Смъртност:** Европа рискува да не успее да постигне целите за намаляване на смъртността, свързана с употребата на наркотици. Между 7 000 и 8 000 смъртни случая от свръхдоза, без да се наблюдава тенденция към намаляване, според последните данни.

Стабилизиране на употребата на канабис, признаци за спадане на популярността му сред младежите

Почти една четвърт от всички възрастни хора в ЕС — около 70 милиона души на възраст от 15 до 64 години — са опитвали канабис някога през живота си и около 7% — 23 милиона — са го употребявали през последната година. Но докато канабисът остава най-масово употребяваният нелегален наркотик в Европа и употребата му е на исторически високи нива, данните за новите тенденции са повод за „предпазлив оптимизъм“, се казва в доклада.

След рязкото увеличение на употребата на канабис през 90-те години на XX век и последвалото по-умерено увеличение след 2000 г. най-новите данни сочат, че употребата на канабис понастоящем се стабилизира или спада, по-специално в страните с най-висока употреба. А в някои държави-членки има признаци, че сред по-младите възрастови групи популярността на наркотика вероятно спада.

Според представения днес доклад средно 13% от младите европейци (от 15 до 34 години) са употребявали канабис през последната година. Най-високи нива на употреба са регистрирани в **Испания** (20%), **Чешката република** (19,3%), **Франция** (16,7%), **Италия** (16,5%) и **Обединеното кралство** (16,3%) (Таблица GPS-11, Фигура GPS-4, данни от национални проучвания). В страните, които оглавяват класацията, най-новите данни показват, че процентите се стабилизират или започват да намаляват в **Испания** и са спаднали с около 3–4 процента в **Чешката република**, **Франция** и **Обединеното кралство**. А най-новите данни от страните в средата на класацията показват стабилизация в **Дания** и **Нидерландия** и спадащи нива в **Германия**.

Сред по-младите употребяващи канабис в **Обединеното кралство** (от 16 до 24 години) употребата през последната година е спаднала от 28,2% през 1998 г. до 21,4% през 2006 г., което показва, че там наркотикът е станал по-малко популярен в тази група (Фигура GPS-10). А според проучване в училищата в Испания употребата на канабис през последната година сред 14–18-годишните е спаднала от 36,6% през 2004 г. до 29,8% през 2006 г.

Докато нивата на употреба на канабис изглежда все още се увеличават сред младежите в **Унгария**, **Словакия** и **Норвегия**, в повечето случаи увеличенията са малки и не толкова подчертано изразени в по-новите оценки. Изключение прави **Италия**, където процентът на употреба на канабис през миналата година в същата възрастова група е нараснал от 12,8% през 2003 г. до 16,5% през 2005 г. (Фигура GPS-4).

Вниманието се насочва към интензивната употреба на канабис

Само една относително малка част от употребяващите канабис съобщават, че употребяват наркотика редовно и често, и все пак това е „значителен брой хора“, се казва в доклада. По приблизителни оценки на **EMCDDA** около една пета (18%) от 70-те милиона възрастни (от 15 до 64 години), които някога са употребявали канабис посочват, че са го употребявали през последния месец — над 13 милиона европейци. А приблизително 1% от възрастните европейци — около 3 милиона души — вероятно употребяват наркотика ежедневно или почти ежедневно. Нивото на разпространение е като цяло по-високо сред по-младата възрастова група, по-специално сред младите мъже (Фигура GPS-7).

Председателят на EMCDDA Марсел Райман казва: „Докато можем да бъдем до известна степен окуражени, че употребата на канабис спря да ескалира, сега трябва да обърнем нашето внимание към подобряването на мониторинга в Европа по отношение на по-интензивния начин на употреба. Заедно с държавите-членки агенцията вече разработва нови методи за представяне на този специфичен проблем и за усъвършенстване на оценките. Разбирането как и защо потребителите на канабис могат да развият проблеми е решаващо за планирането на ответни мерки и за оценката на потенциалните здравни последици от най-употребявания нелегален наркотик в Европа“.

Между 1999 и 2005 г. броят на европейците, потърсили лечение за проблеми с канабис, се е увеличил три пъти, въпреки че тази възходяща тенденция изглежда се е стабилизирала. През този период новите пациенти, потърсили лечение за проблеми с канабис, са се увеличили от 15 439 на 43 677, а през 2005 г. над една четвърт (29%) от всички потърсили лечение, са имали проблеми с канабиса (Фигура TDI-1, част ii; Глава 3, Фигура 4).

Остава неясно до каква степен това увеличено търсене на лечение е резултат от повишаване на интензивната употреба и последващата нужда от лечение. Други фактори също могат да влияят, например по-големият брой хора, насочени от системата на правосъдието, по-доброто отчитане или откриването на нови центрове за специализирано лечение, свързано с употребата на канабис.

„Ситуацията с канабиса в Европа се усложнява и от пазарни фактори“, се казва в доклада. Над половината от държавите-членки на ЕС докладват, че известно количество от канабиса е местно производство. Подобен произведен в домашни условия канабис може да има голяма сила на действие, но е по-труден за проследяване от вносният вариант, тъй като е по-малко вероятно да бъде засечен поради по-кратките пътища на доставка. Анализирането на пазара на канабис ще бъде един от приоритетите на агенцията за 2008 г.

В момента в Европа се развиват иновационни интервенции за удовлетворяване на твърде различните потребности на инцидентните, редовните и интензивните потребители на канабис (въпреки че проучванията в тази област са главно американски и австралийски). Подобни интервенции включват използване на интернет за целта, което дава възможност на употребяващите да оценят начина си на употреба, както и съобщения по мобилен телефон за информация и съвети към тях. Почти половината от държавите-членки на ЕС (13 държави) съобщават, че разполагат със специализирани заведения за лечение на проблемни пациенти, употребяващи канабис.

Последните оценки показват, че употребата на кокаин отново се увеличава

Около 4,5 милиона европейци на възраст 15–64 години вероятно са използвали кокаин през последната година, съобщава **EMCDDA**, ревизирайки оценката си от 3,5 милиона в *Годишния доклад 2006*. Според днешния доклад: „Общата картина, свидетелстваща за стабилизирана ситуация през миналата година, се поставя под въпрос от новите (европейски) данни, които сочат общо увеличение на употребата“.

Въпреки големите различия между страните новите данни потвърждават мястото на кокаина като предпочитан стимулант и като втори най-често използван незаконен наркотик след канабиса — пред екстази и амфетамините. По оценка на **EMCDDA** около 12 милиона европейци — 4% от всички възрастни — са опитвали кокаин някога през живота си. Около 2 милиона са вземали наркотика през последния месец, два пъти повече от оценката за екстази.

Сред младежите (на възраст 15–34 години) увеличение на употребата на кокаин през последната година е било отчетено в повечето страни с нови данни от проучвания, въпреки че в страните с най-голямо разпространение — **Испания** и **Обединеното кралство** — увеличението е било относително малко, което предполага, че употребата може да наближава насищане. Определено увеличение се отчита в **Дания** и **Италия** (Глава 5, Фигура 7).

Въздействие на кокаина върху общественото здраве

Показател за това как кокаинът влияе върху общественото здраве е увеличаването на търсенето на лечение, свързано с наркотика. През 2005 г. почти една четвърт (22%) от всички нови случаи на потърсено лечение в Европа са били свързани с кокаина: общо 33 027 пациенти, в сравнение с 12 633 през 1999 г. (Фигура TDI-1, част ii). Високи процентни стойности на употребяващи кокаин сред пациентите на лечение за наркотици се отчитат в **Испания** и **Нидерландия**. Повечето отчетени случаи на лечение на кокаинова зависимост в Европа са също от тези държави.

Според доклада центровете за лечение са изправени пред необходимостта да се грижат за широк спектър от пациенти: социално интегрирани хора, употребяващи наркотици за развлечение, и които употребяват кокаин заедно с алкохол или с други видове наркотици; употребяващи с опиятни проблеми, които си инжектират кокаин заедно с хероин; и ограничен брой силно маргинализирани хора, употребяващи крек-кокаин. Около 400 смъртни случая, свързани с употребата на кокаин са регистрирани в Европа през 2005 г. Здравните последици от употребата на кокаин обаче често не са добре разкрити в съществуващите системи за отчитане. Специално внимание на тази тема се обръща в представяната днес *Избрана тема* „Кокаин и крек-кокаин: нарастващ проблем на общественото здраве“ (вижте резюмето за пресата).

Рекордни количества конфискуван кокаин

Други фактори също посочват възходяща тенденция в употребата на кокаин, „потвърждаващи нарастващата значимост на кокаина в общия проблем с наркотиците в Европа“, се казва в доклада. Както броят на конфискациите, така и конфискуваните количества са се увеличили в Европа между 2000 г. и 2005 г. По приблизителни оценки през 2005 г. са извършени 70 000 конфискации на кокаин в размер на рекордните 107 тона, което е с над 45% повече от количествата, конфискувани през 2004 г.

Главен входен пункт за Европа остава **Иберийският полуостров**, като се наблюдава подчертано увеличение на броя на конфискациите и на количеството на конфискувания кокаин в **Испания и Португалия**. На **Испания** се пада около половината от целия брой конфискации и най-голямото задържано количество (48,4 тона през 2005 г., в сравнение с 33,1 тона през 2004 г.). А **Португалия** изпревари **Нидерландия** като страна, заемаща второ място по задържани количества кокаин (18,1 тона през 2005 г., в сравнение с 7,4 тона през 2004 г.) (Таблица SZR-10).

Повечето конфискуван кокаин в Европа пристига на континента от **Южна Америка** или през **Централна Америка и Карибите**, като **държавите от Западна Африка** все по-често биват използвани като транзитни маршрути. ЕС предприема ответни действия срещу промените в маршрутите, по които се извършва трафикът, чрез засилена координация и сътрудничество между държавите-членки. Пример в това отношение е основаният в Португалия през септември 2007 г. Морски център за анализи и операции — наркотици (MAOC-N) със сътрудничеството между седем държави-членки на ЕС (**Испания, Ирландия, Франция, Италия, Нидерландия, Португалия и Обединеното кралство**) и с участието на Европол.

Свързаните с кокаина престъпления са нараснали през периода 2000–2005 г. във всички европейски страни, освен в **Германия**, където броят е останал относително стабилен. Средно за Европа нарастването през този период е с 62% (Глава 1, Фигура 1).

ХИВ: обща положителна оценка, но около 3 500 нови заразявания са регистрирани сред инжекционно употребяващите наркотици (IDUs) през 2005 г.

През 2005 г. равнището на предаване на ХИВ-инфекции сред инжекционно употребяващите наркотици (IDUs) беше ниско в повечето страни от ЕС. Тази позитивна картина може да се разглежда в контекста на по-голямата достъпност до превенция, лечение и мерки за намаляване на щетите, както и намаляването на популярността на инжекционната употреба на наркотици в някои страни. С развитието на центровете за оказване на помощ ХИВ-епидемията, която се наблюдаваше по-рано в Европа, изглежда до голяма степен е избегната.

Според доклада: „Ситуацията в **Естония, Латвия и Литва** остава тревожна, но и тук най-новите данни свидетелстват за относително намаляване на новите заразявания“. Като резултат от по-малкото случаи на предаване общият дял на заразяванията ⁽¹⁾ вследствие на инжектиране на наркотик вероятно спада, особено в области с високо разпространение (Фигура INF-2). **Португалия** съобщава за най-висок процент предаване на ХИВ сред инжекционно употребяващите наркотици от всички страни от ЕС, за които има данни (около 850 нови заразявания, диагностицирани през 2005 г.).

Въпреки че инжекционната употреба на наркотици е станала по-малко значима като начин за предаване на ХИВ, по приблизителни оценки на **EMCDDA** през 2005 г. този начин на предаване е причина за около 3500 новодиагностицирани случая на ХИВ в ЕС. Исторически погледнато този брой може да изглежда малък, но все пак той все още представлява значим проблем за общественото здраве. В доклада се казва, че между 100 000 и 200 000 души, които някога през живота си са употребявали наркотици инжекционно, живеят с вируса на ХИВ.

Вирусът на хепатит С (HCV) обаче е по-широко разпространен от ХИВ сред инжекционно употребяващите наркотици и по-равномерно разпределен. По оценка на **EMCDDA** около 1 милион души, които някога през живота си са употребявали наркотици инжекционно живеят с вируса на хепатит С (HCV). Проучвания, проведени през периода 2004–2005 г. разкриват като цяло високи нива на разпространение на хепатит С (HCV), илюстрирани от факта, че повечето страни (17) съобщават за нива над 60% в поне една група от проучените инжектиращи наркотици. За разлика от очевидния успех в превенцията на ХИВ-инфекциите, превенцията и услугите по намаляване на щетите изглежда имат по-слаб ефект върху хепатит С (HCV) — „скритата епидемия на Европа“.

Европа рискува да не постигне целите за намаляване на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици

Свърхдозата е сред основните причини за предотвратимите смъртни случаи сред младите европейци, съобщава **EMCDDA**. Все пак последните данни за Европа сочат, че смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици, са с исторически високи стойности и вече не намаляват, което подчертава необходимостта хората, отговорни за разработване на политиките да обърнат повече внимание на този проблем (Глава 8, Фигура 13). Намаляването на броя на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици е конкретна задача на текущия План за действие на ЕС по отношение на наркотиците (2005–2008).

По оценки на **EMCDDA** през 2005 г. в **ЕС** и **Норвегия** е имало между 7 000 и 8 000 смъртни случая, свързани с употребата на наркотици, главно опиати. В последно време увеличение на смъртните случаи е регистрирано в няколко страни, с подчертано увеличение от над 30% в: **Гърция** (2003–2005), **Австрия** (2002–2005), **Португалия** (2003–2005) и **Финландия** (2002–2004).

Броят на смъртните случаи в **ЕС** и **Норвегия** е намалял с 6% през 2001 г., с 14% през 2002 г. и с 5% през 2003 г. (Глава 8, Фигура 13) след рязко увеличение през 80-те и началото на 90-те години и устойчиво увеличение от края на 90-те до 2000 г. В **Годишния доклад** за миналата година е отбелязано, че значителната низходяща тенденция при смъртните случаи между 2000 г. и 2003 г. е затихнала и е последвана от малко увеличение на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици, между 2003 г. и 2004 г. (Таблица DRD-2, част i).

Докато увеличаващата се употреба на хероин и инжектирането са вероятна причина за предишните увеличения на смъртните случаи, това не може да се каже за настоящото увеличение, тъй като употребата на хероин в Европа изглежда е стабилизирана в повечето страни. „Спешно се нуждаем от проучвания, които да установят защо броят на смъртните случаи остава толкова голям“, казва **директорът на EMCDDA Волфганг Гьотц**. Рисковите фактори, които вероятно допринасят за този проблем включват по-скоро употребата на няколко вида наркотици от употребляещите опиати и увеличената достъпност на хероин.

Приблизително 6 610 тона опиум са били произведени през 2006 г. — от тях 92% в **Афганистан**. Общият потенциал на производството на хероин се изчислява на 606 тона през 2006 г., сравнено с 472 тона през предходната година (UNODC, 2007). Докато ефектът от рекордното производство на опиум все още не се вижда в данните за употребата на хероин в Европа, днешният доклад предупреждава: „Устойчивостта на общата стабилна и подобряваща се ситуация, която се наблюдава в Европа, се поставя под въпрос от увеличаващото се производство на опиум в Афганистан“.

Проучване показва, че субституиращата терапия намалява риска от фатални свърхдоза, и въпреки това всяка година се съобщава за смъртни случаи, свързани с неправилна употреба на субституиращи лекарства. Наличие на синтетичния опиат метадон, заедно с други психоактивни вещества, се съобщава в няколко страни при значителен брой смъртни случаи, свързани с употребата на наркотици. Мониторингът на тези смъртни случаи и обстоятелствата около тях могат да предоставят важна информация за подобряването на субституиращите програми и разработването на инициативи по отношение на превенцията и намаляването на щетите.

Мерките, които могат да допринесат за намаляване на броя на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици, и смъртността, включват: по-лесен достъп до лечение; стратегии за намаляване на риска за употребляещите наркотици, които излизат от затвора; обучение за оказване на първа помощ от употребляещи наркотици при спешни случаи; и обучение на лекуващия персонал за работа с рисковете при употребляещи повече от един вид наркотици. Според доклада обаче: „в Европа все още липсва цялостен подход за превенция на случаите на свърхдоза“.

Волфганг Гьотц казва: „Над 7 000 живота, загубени всяка година е убедителен показател за това, че не правим необходимото, когато става въпрос за превенцията на смъртните случаи от свърхдоза в Европа.“

Имаме сериозен напредък, що се отнася до намаляването на ХИВ сред употребяващите наркотици. Сега трябва да постигнем същото чрез също толкова ефективни действия и по отношение на намаляването на смъртните случаи, свързани с употребата на наркотици. Това ще изисква новаторство, решимост, разбиране и в крайна сметка ангажиране на хората, отговорни за разработването на политиките, с инвестирането в програми за намаляване на смъртността от свръхдоза“.

Бележки: Данните, представени в доклада, се отнасят за 2005 г. или за последната година, за която има такива . Числата и таблиците, споменати в този Прес бюлетин, могат да бъдат намерени в самия доклад, както и в *Статистическия бюлетин за 2007 г.* Информация и връзка с всички продукти, услуги и събития, свързани с *Годишния отчет*, ще бъдат достъпни на: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2007/annualreport.cfm>

(¹) Относно „утежняващото влияние на инфекциите“: <http://www.who.int/healthinfo/bod/en/index.html>